

et KOSTNICKÉ JISKRY Evangelický týdeník 18-19/2014

11. června 2014

ročník 99

cena: 13 Kč

*Příští číslo vyjde
25. června 2014*

Z obsahu

** Liberální teologie
19. století*

** Nad Jr 8,4*

Poselství k neděli sv. Trojice

**OBKLOPENÍ PÉČÍ TROJICE
2 K 13,11-13**

Ještě než apoštol Pavel napsal poslední tečku svého druhého dopisu věřícím do Korintu, musel své čtenáře trochu napomenout, také jim něco přislíbit, vyřídít pozdrav a na konec zvěstovat požehnání: *Milost*

našeho Pána Ježíše Krista a láska Boží a přítomnost Ducha svatého se všemi vámi. Tato slova občas zaznívají v závěru našich bohoslužeb. Stojíme při nich v lavicích, díváme se na žehnajícího faráře nebo farářku a nasloucháme slovům, která po tolika letech už dobře známe. Jak těmto slovům rozumíme, jak je chápeme? Nejprve se tu mluví o milosti našeho Pána Ježíše Krista. Musím se ptát: „Co všechno pro mne Pán v mém životě udělal?“ A jaká bude má odpověď na vše, co i pro mě učinil, na jeho přízeň, na jeho lásku, která šla také kvůli mně až na kříž, na jeho moc, která přemohla samotnou smrt a proměnila i moje soužení v prameny požehnání? Mou odpovědí je vděčnost. Modlitbami, písněmi nebo tichým rozjímáním vyjadřuji díky. Díky, kterých nebude nikdy dost. Apoštol Pavel dál svědčí o lásce Boží. Z jeho zvěsti poznávám, že Bůh je ten, kdo je

nade mnou, kdo mě stvořil a daruje mně každý den mého života. Bůh je ten, kdo má rád každého, celé své stvoření. Bůh člověku daroval lásku a uschoпил ho k lásce. K lásce, kterou díky tomu mohu já směřovat k Bohu a k mým bližním. K lásce, která je nejvyšším a největším darem. Nakonec apoštol vyprošuje přítomnost Ducha svatého. Věřím, že Duch svatý, ta Boží tvořivá energie, působí ve mně a dotýká se mě svým slovem, probouzí mé svědomí a uschopňuje mé srdce k dobru. Duch svatý je neviditelný a neuchopitelný, a přece jeho působení je zjevné. Duch svatý, který podněcuje mě, tebe, nás k tomu, abychom se neděli co neděli scházeli. Společně se scházíme ve jménu Boha, který se s námi setkává jako Otec i Syn i Duch svatý.

**Romana Čunderlíková,
seniorátní farářka
pražského seniorátu**

Milan Balabán káže ze Zpěvníku

Já se k němu připojím svým výkladem textu, který nalézám ve zpěvníku, z kterého zpíváme v naší církvi v každém nedělním shromáždění. Najdete si ten Žalm 118, který jsem zpíval v neděli 30. března 2014 ve shromáždění v Českých Budějovicích. Vás, kteří zpíváte žalmy, jichž je ve zpěvníku 150, chci upozornit na tento žalm z jednoho důležitého důvodu. Ten žalm má osm veršů, a nás zajímá verš pátý, v jehož úvodu „chválíme laskavého Pána, že ve dne, v noci chrání nás“, čímž se připojuje k podobným chválám, jimiž začínají všechny verše toho Žalmu, avšak tomu, kdo chce branami vstoupit, předepíše

dobytou spravedlnost, kterou Zákon vůbec nezná. Podle biblického textu toho žalmu, jenž má dvacet devět veršů, připsal náš teolog a básník laskavému Pánu „věrnost, kterou nás podpírá“ ve druhém verši ve zpěvníku, ve třetím verši „spěchá Pán, aby mne zachránil z útoku Zlého“. Čtvrtý verš oznamuje radost a pokoj zachráněných a v pátém verši se objevuje zvěst, kterou M. Balabán bez rozpaků zařadil mezi definitivní evangelia, tedy nikoli jen slíbená, ale dokonaná, už dobytá. Zřejmě proto, že křesťanova radost nezáleží v tom, že zví, co se teprve stane, ale co se už stalo v Betlémě, v Jeruzalémě, na Golgotě

a na hřbitově u prázdného hrobu. Proto náš teolog učinil neobvyklou věc: za spravedlností, které podle hebrejského textu dosahují jen spravedliví, přidal vykřičník, který se přece nezpívá a ve zpěvníku vypadá divně, a proto může znamenat jediné: Brány spravedlnosti se neotevírají jen spravedlivým (a zda vůbec), ale všem, protože je Kristus Pán svým svatým životem, svou smrtí a vzkříšením otevřel všem, kteří budou chtít vejít, protože věří, že brána spravedlnosti se před hříšníkem nezavře, neboť jeho vina byla potrestána na Kristu. Hříšník se raduje ze spravedlnosti dobyté!

Dokončení na str. 2

Evangelický kostel v Herlíkovicích - viz str. 2

Církev by měla být postavena na rodinném společenství věřících

O tom, zda měl Ježíš Kristus svou ženu, či dokonce rodinu, se hádají lidé napříč duchovním, vědeckým a mediálním spektrem. Často jsou křesťanům předhazovány jejich chyby a omyly. Svým článkem reagují na zprávy o objevených apokryfních evangeliích a papýrových dokumentech, které vypovídají, že Ježíš Kristus byl opravdový muž, měl svou rodinu a dokázal milovat. Byl velmi silný a šikovný řemeslník.

Apoštolové však těžko nesli přítomnost Máří Magdaleny po boku Mistra, jenž činil zázraky. Dnešní „laikové“ si myslí, že Ježíš Kristus byl skvělý řečník, diplomat, kouzelník, neboť dokázal prý zmanipulovat společnost. Zato prvotní a následující křesťanská církev chtěla ve svých dogmatech vyzdvihnout jakousi neomylnost, aby učení lépe zapadalo do skládky morálních zásad. Tito „laikové“ tvrdí, že se začalo v dějinách církve vraždit kvůli jednotě náboženského přesvědčení, jež nechtělo připustit „normální“ život svatých apoštolů a Ježíše Krista. A proto pláceme nad diskusemi těch, kteří touží vyvrátit křesťanskou víru a učení do slova od základů. Byla by to velká škoda, vždyť bychom ztratili své evropské pilíře a zvyklosti, tudíž bychom se vrátili o několik set let dozadu – do období jakési netolerance, chaosu a temných časů.

Podotýkám, že křesťanství nelze vykořenit z celého světa. Jenže s Českou republikou je to jiné. Tady po sčítání lidu 2011 byl zaznamenán dosti rapidní pokles věřících. Dále zde máme církevní restituce, na něž většina národa nadává. Dle mého názoru jsou v nešťastné podobě, která křesťany v naší zemi veřejně diskredituje, lynčuje a kriminalizuje.

Někdy se i v našem životě stává, že se nám nelíbí nějaký ten stavební kámen. I když je snadno přehlížený a ignorovaný, přesto zůstává součástí naší civilizace. Stejně na tom jsou „schválené“ části Bible, případně „neschválené“ apokryfní – dalo by se říct – svědecké prameny, které třeba více vystihují i tu lidskou stránku víry a náboženství. Církev se vyvíjí po boku vědy – to by si měla dnešní odborná i laická společnost konečně uvědomit.

Václav Kovalčík

AKTUÁLNĚ

Proč se absolutní knižní bestseller čte tak málo?

Jak to, že se tak málo čte Bible, když je to přece absolutní bestseller mezi všemi knihami? Tuto otázku si položili pracovníci Muzea biblických zemí u příležitosti výstavy věnované nejstarším opisům Bible až po první tištěné Gutenbergovo vydání a semináře k tomuto tématu.

Z jejich podnětu uspořádal Smithův anketní ústav dotazníkovou akci. Převážná většina židovských obyvatel Izraele má sice jeden výtisk Bible doma, ale od skončení školní docházky ji neotevřeli.

Americká Biblická společnost loni při podobné anketě zjistila, že průměrná křesťanská domácnost v USA vlastní Bible dokonce čtyři. Polovina dotázaných si však v Bibli nikdy nečetla, nebo se nanejvýš biblickými texty zabývali tak jednou dvakrát do roka. Denně čte Bibli pouze třináct procent křesťanů.

Podle názoru ředitelky muzea Amandy Weissové „biblický analfabetismus není ani tak záležitostí víry, jako spíše pochopení sebe sama“. Jak by, ptá se, mohli

Židé a křesťané – sice v rámci svých společenství víry založených na biblických textech, avšak bez znalosti dějin – společně vyřešit problémy tohoto světa? Na adresu Židů se obrátila s provokativní otázkou: „Jak můžeme sami sebe ještě nazývat lidem Knihy, když ji nikdy nečteme?“

Na muzejním semináři by rabbi Šlomo Riskin a Rebecca J. Brimmerová, vedoucí „mostu pro mír“, která zároveň vykonává službu pastora, rádi společně přišli na kloub nedostatku motivace, který zřejmě současné generaci brání Svatá písma číst – a objevili návod, jak probudit v mladých lidech zájem, aby sáhli do příhrádky po Bibli.

© Ulrich W. Sahm (přeložila Ivana Kultová)
www.wilberforce.cz

INSTITUT
WILLIAM
WILBERFORCE

STOČTYŘICÁTÉ VÝROČÍ A HUSOVSKÉ SLAVNOSTI V HOŘICÍCH
Šestou neděli po Velikonocích, 1. června, se ve farním sboru ČCE v Hořicích vzpomínalo a děkovalo. Na slavnostních bohoslužbách od 10.15 h si sbor připomněl, že už je to 140 let, co v roce 1874 do zcela katolického města přišel první reformovaný kazatel František Ladislav Valenta. Vyslal ho sem na misijní práci reformovaný sbor Klášter nad Dědinou. Celou akci finančně podporovala Skotská misijní společnost. Valenta musel snášet mnohá protivenství a přitom byl vážně nemocen, takže následující rok 16. prosince 1875 zemřel. Na jeho práci navázal druhý reformovaný kazatel František Dvořák. Za čas byla vybudována kazatelská stanice, koupěn domek pro služby Boží a zároveň byt kazatele. Nakonec ustanoven farní sbor, který pracuje na vinici Páně přes 85 let. Kromě toho jsme si připomněli významná životní jubilea pěti sester seniorek: Dagmar Böhmové, Evy Jónové, Věry Karrasové, Zdeny Rejlové a Vlasty Sieglové.
O měsíc později, 6. července, pak ve spolupráci s katolickou a husitskou církví v Hořicích konáme již tradiční Slavnosti mistra Jana Husa. Scházíme se v 17 h u pomníku M. Jana Husa na Husově náměstí k položení věnce a přečtení jednoho z Husových dopisů. Poté následuje ekumenická bohoslužba v naší modlitebně, konaná za aktivní účasti představitelů všech tří církví: Aleše Mosteckého za ČCE, Elišky Zapletalové za ČČSH a římskokatolického kněze Adama Depy.
Jsme vděční za dlouhotrvající existenci našeho sboru i za bratry a sestry v hořické ekumeně. Bohu díky! Za farní sbor ČCE v Hořicích v Podkrkonoší
kurátor Oldřich Nekvinda

POZVÁNKA NA VÝROČÍ KOSTELA V HERLÍKOVICÍCH
Krásný secesní kostel ve Strážném – Hořejších Herlíkovicích slaví letos svoje 110. narozeniny. Dokončen byl v roce 1904 a je svědkem pohnutých osudů Krkonoš ve 20. století. Kostel postavili němečtí luteráni podle projektu (zřejmě) saských architektů Schillinga a Gräbnera v době, kdy v německém prostředí vrcholilo hnutí Los von Rom (Pryč od Říma) a mnozí Němci viděli v luteránské církvi jedinou pravou křesťanskou cestu. Výstavba kostela měla i nacionalistický podtext. Po odsunu původních obyvatel Krkonoš převzala kostel Německé evangelické církve Českobratrská církev evangelická. Kostel v dobách komunistického režimu chátral, až ho evangelíci svépomocí opravili v 80. letech a v roce 1986 byl znovu otevřen. V jeho blízkosti vzniklo těsně po válce rekreační a zemědělské středisko Horský domov a církev tak významně přispěla k zachování života opuštěných chalup po německém obyvatelstvu.

Sdružení SEM Přátelé Herlíkovic pořádá ve spolupráci s vrchlabským evangelickým sborem a střediskem Horského domova česko-německé oslavy 110. výročí existence kostela. Zveme německé krajany i další hosty z Německa, bývalé správce a jejich příbuzné, brigádníky a všechny další, kdo mají Herlíkovice a krkonošské hory rádi.
V neděli 29. června se v 10 h skuteční česko-německé bohoslužby. Od 15 h bude následovat koncert formace García Trio, založené houslistou Eduardem García Salasem, který hraje i v České filharmonii. Návštěvníci se mohou těšit i na výstavu fotografií z historie Herlíkovic, na prohlídku kostela s průvodcem nebo fairtradové občerstvení.
Od pondělí 30. června do pátku 4. července chystáme besedy se zajímavými hosty (např. s farářem Erichem Bussem z Drážďan, přednášku o secesní architektuře, historii a přírodě Krkonoš, česko-německých vztazích apod.). Chystáme také menší program pro děti, výlety do okolí, ale i práce na opravě oken kostela a staré roubené chalupy – tzv. Kunzárnny (původně Fischerbaude), která má typické znaky krkonošské lidové architektury (pro dobrovolníky – max. 3 hodiny denně). Ubytování je možné přímo v místě v rekreačním středisku ČCE Horský domov.
V sobotu 5. července nabízíme prohlídku kostela i Kunzárnny a výlet do okolí s krajany z Německa původem z Rudníku. Odpoledne pořádá obec dětský den a slavnosti obce na Strážném. Budou i buřty a pivo pro rodiče a večer koncert.
Další informace <http://pratele-herlikovic.evangnet.cz> a www.horskydom.cz.
Přihlášky k pobytu: prateleherlikovic@seznam.cz nebo tel. 777 572 656.

Jan Kirschner (SEM Přátelé Herlíkovic)
a Jakub Kašpar (Sbor ČCE Vrchlabí)

Sbírka na splnění snu o moři

Žije mezi námi. Jmenuje se Michal Prokop. Není ničím zvláštní. Je to obyčejný křesťan, evangelík, člověk ospravedlněný Boží milostí. Snad jen že má poněkud pošmodrchanou minulost. Když mu bylo 10 let, umřela mu matka, pak se dostal do špatné party, do závislosti na hazardu, opakovaně do vězení... Nyní již léta žije normálním životem, avšak natrvalo u sociálního dna. A tento člověk má také kromě minulosti i značně pošmodrchanou budoucnost. Byl mu diagnostikován vysoce agresivní maligní nádor – tzv. mezoteliom. Tento nádor v hrudní dutině je v jeho případě inoperabilní. Michal nyní podstupuje chemoterapii a počítá s tím, že v lepším případě bude jeho život o něco prodloužen. Poprosil několik přátel, kteří mu zbyli, zda by mu nepomohli splnit sen: uvidět moře a ponořit se do něj. Chtěli bychom Michalovi umožnit krátkodobý pobyt v nějaké přímořské destinaci (nejspíše středomořské) a za tímto účelem jsme založili účet, jehož garantem jsou Eduarda Heczková, vikářka Luterské evangelické církve a.v., Miloš Rejchrt, farář ČCE a Veronika Korčáková Sobková, dramaturgyně a režisérka. Převýší-li sebraná suma částku potřebnou k uhrazení cca desetidenního pobytu u moře, poskytneme přebytek domácímu hospici občanského sdružení Cesta domů. Číslo účtu je 1277629017/3030. O průběhu sbírky a jejím výsledku budete aktuálně informováni, požádáte-li o to na adrese eduarda@seznam.cz
Děkujeme za vaši lásku, která se třeba právě teď chce projevit dobrým skutkem...

Eduarda Heczková
Miloš Rejchrt
Veronika Korčáková Sobková

Milan Balabán káže ze Zpěvníku

Dokončení ze str. 1
Když jsme neobyčejně rádi slyšeli a přijali Kristovo evangelium jako novou skutečnost, nutí nás to, abychom starozákonní texty v Bibli, jako jsou kupř. „Brány spravedlnosti mi otevřete, vejdu jimi vzdávat chválu Hospodinu“ anebo „To to je Hospodinova brána, skrze ni vcházejí spravedliví“, chápali jako ten stav, z něhož jsme byli vysvobozeni. Tedy jako překonanou minulost, a posléze jako pokušení vlastní spravedlnosti, ale především jako nově pochopenou výzvu chválit Hospodina.
Ty chvály pak končí ve verši osmém: Ten laskavý Pán, který mne vykoupil, se stal úhelným kamenem, na němž je vybudován Boží chrám, jehož brána už se otvírá, aby mohl vejít náš přelaskavý vládce. Ty chvály se neliší od biblického hebrejského znění žalmu 118, a přece podstatný rozdíl tu je: Branami spravedlnosti vcházejí jen a toliko spravedliví, všem ostatním se nedává žádná naděje. Není pochyby, že spravedliví jsou ti, kdo vedou bezúhonný život, jak o tom podrobně mluví nejdleší žalm 119, jehož jednotlivé odstavce jsou označeny písmeny hebrejské abecedy, které chválí ty, kdo mají zálibu v Božích příkázáních a jimž je Zákon potěšením. Právě proti této důvěře, jež spočívá v plnění záko-

na, směřuje Balabánův přebásněný žalm svou oslavou Pána. Pán je teprve novozákonní titul, jenž od začátku a až do konce patří Ježíši Kristu, který přijímá hříšníky, kteří mu děkují za dobytou spravedlnost.
Pokládám Balabánův převod žalmu 118 za jeden z nejlépe vyvedených jak po stránce jazykové – a básnické, tak věcné. Dobře se zpívá. Záměrem Balabánovým snad byla i snaha doložit, že všechna Písma svědčí o Pánu Ježíši Kristu.
Žádný z velkých vůdců křesťanské církve, žádný z reformátorů, žádný z našich současných učitelů církve se neobrátí k Žalmům a celému Starému zákonu zády. Takový antisemitismus je jim cizí. Byli ovšem jednotlivci v církvi, kteří odmítali Starý zákon, ale ti neměli širší vliv, jako byl ku příkladu Markión ještě v prvním století. Dovede to skutečnost, že všechny žalmy – a je jich celkem 150 – byly zařazeny do našeho křesťanského zpěvníku. V jednotlivých žalmech se ovšem objevují taková místa, že křesťan je nemůže zpívat, leda by jim dal takové vyznění, jak jsme to shledali na žalmu 118, kterému bratr Milan Balabán nepůjčil jen nový kabát, ale vnitřně jej proměnil ve svědectví o Pánu Ježíši Kristu. Protože zvláště kniha Žalmů je jednolitým projevem díky a chval

na zákon, věřící křesťané je čtou a zpívají v tom přeznačení, že místo Hospodina slyší mluvit Pána a místo zákon rovněž zpívají nebo myslí Pán, neboť vyznávají, že svou spásu nezískali ze zákona, ale z milosti Pána Ježíše Krista.
Je tomu velmi dávno, co se Markión, bohatý lodář ze Sinope, přístavního města v Pontu při Černém moři, rozhodl své poznání jedinečnosti Ježíše Krista jako Pána dovést do praktického konce. Vyloučil celý Starý zákon z Bible a ani Nový zákon neponechal celý, jak byl. Ponechal z něho jen evangelium Lukášovo a 10 Pavlových listů, což svědčí o jisté Markiónově nadutosti, která chtěla proti poznání celé církve vnutit jí novou, okleštěnou a upravenou Bibli jako nový základ křesťanské církve. V tomto sporu byl Markión celou církví odsouzen jako bludař a vyloučen z církve. To se stalo v Římě roku 144.
Mladá ještě církev ukázala svou sílu a rozhodnost. Neustoupila bohatství a hlavně dovedla své teologické poznání obhájit, jako by věděla, nebo aspoň tušila, že na své cestě staletími bude muset hájit jedinečnou pravdu a lásku Ježíše Krista, k němuž Starý zákon ukazuje a Nový zákon jej zjevuje. V tom je jednota obou zákonů, které máme dnes v jedné knize, v Bibli. A budme vděční.
Josef Veselý

Duchovní probuzení

Kdysi jsem četl v jednom křesťanském časopisu vtip: „*Stala se tragédie. Jeden bratr usnul při probuzeneckém kázání.*“ Co je to vůbec probuzenecké kázání? Co je to duchovní probuzení? Dnes si často pod tímto označením nic konkrétního nepředstavujeme. Přesto původ některých denominací je spojen s duchovním probuzením a další církve byly takovými probuzeními vícekrát oživeny a obnoveny. Možná si vzpomeneme na pár probuzeneckých kazatelů a evangelistů z minulosti. Dnes se po celém světě spíše mluví o duchovních a obnovných hnutích, která zasahují skupiny křesťanů protestantských, katolických i pravoslavných. Je duchovní probuzení jen otázkou minulosti? Muselo by probuzení v dnešní době vypadat stejně jako kdysi v německém pietismu, v bratrském Ochranově či v Anglii doby bratří Wesleyů?
Definice probuzení není snadná.

Existují různé představy o duchovním probuzení, ale málokdy nalezneme pokus o definování tohoto stavu křesťanské církve. Dwight L. Moody - známý evangelista - vysvětloval probuzení v jednom ze svých posledních kázání těmito slovy: "Podívejte se, jak on (Duch svatý) přišel o dni Letnic! Není tělesné, když se budeme modlit, aby přišel opět a aby se toto místo znovu zatřásl. Věřím, že Letnice byly určitým příkladem. Myslím, že církev udělala hrubou chybu, když považovala Letnice za zázrak, který se nemá nikdy opakovat. Také jsem si to myslel. Nyní věřím, že když se podíváme na Letnice jako na příklad a začneme se modlit, měli bychom mít zde v Bostonu stejný oheň, jaký provázal staré Letnice." (Greenfield, 1929, s. 13-14).
Historik probuzení Edwin Orr říká něco podobného: "Apoštol Petr tvrdil, že události Letnic byly obecným vylitím Ducha na věřící a že se tak naplnila předpověď proroka Joela. Historie ukázala, že takové události byly opakovány ve velkých probuzeních, ne vždy v každém detailu, ale vždy v projevech modlitby, usvědčení z hříchu, pokání a dalších změn." (Orr, 1984, s. 4). Zdá se, že Letnice samy naznačily začátek neobvyklých událostí, které ukázaly novou dobu Ducha svatého. Je také pravda, že první desítky let života církve po Letnicích dosvědčovaly intenzitu díla Ducha a stupeň růstu, který by mohl být označen jako duchovní probuzení. Dr. Ron Davies z Anglie, který se léta věnoval průzkumu teologie probuzení, říká, že je lepší se při tomto studiu zaměřit nejen na den Letnic, ale hledat vzory probuzení také v dalších novozákonních materiálech. Ze Zj 2 - 3 můžeme vidět, že již na konci prvního

století některé sbory skutečně potřebovaly nové probuzení.
Probuzení zpravidla začínají neobvyklým zájmem o duchovní věci. Někdy se tak děje i na větším území a při větším počtu lidí. Probuzení ale může začít také nepatrným způsobem, třeba jen v životě několika jednotlivců. Zpravidla se ale brzy začne šířit, podobně jako nakažlivá epidemie. Šíří se buď přímým kontaktem, nebo někdy jen na základě zpráv a svědectví.
Probuzení se obvykle projevuje nespokojeností s mělkostí a povrchností vlastního duchovního života u některých křesťanů. Začínají si být hluboce vědomi chudoby svého vztahu k Bohu, úrovně svého morálního života a své služby Kristu. Začínají si být ale také vědomi Boží svatosti. Boha postupně vnímají velmi blízko a tím více jsou nespokojeni s tím, že ho zarmucují. To postupně vyvolává vědomí hříchu, který začíná být prožíván jako něco, co nelze tolerovat. Může se objevovat pláč nad hříchem, různá jiná znamení zármutku a někdy se mohou připojit i nejružnější fyzické projevy, jako je třeba rozprostření se před Hospodinem - padnutí na tvář (proskynesis), nebo podobné, dnes méně obvyklé činy.
Křesťané ovlivnění probuzením začínají prožívat nové ujištění o Božím milostivém odpuštění a duchovní obnově. Obvykle začínají nadšeně svědčit ostatním, a to jak křesťanům, tak nekřesťanům. Začíná se kázat a přinášet svědectví Kristu i mimo církev a také bývá prožívána vnitřní radost a vděčnost za Boží dílo. Obnovující zkušenost začíná mít vliv na druhé, začíná se šířit a přivádí lidi na novou hlubinu křesťanského života a zbožnosti. Ovlivnění bývají ti, kteří

Dokončení na str. 3

Rok české hudby 2014

Hudba v našem životě

Nepatřím zrovna mezi hudebníky nebo zpěváky, kteří hrou na nějaký nástroj nebo svým zpěvem ohromí a uvádějí posluchače do bezmezné hudební radosti. Přesto si rád poslechnu pěknou hudbu nebo pěkné písničky. Hudba nás provází celý život. Posloucháme hudbu doma, v autě, v práci, na koncertech a samozřejmě hudba je součástí i našich bohoslužebných shromáždění. Možná si můžeme položit velice jednoduchou otázku. **Můžeme se něco naučit z toho, když posloucháme hudbu nebo jsme účastníky nějakého koncertu?** Ten, kdo se chce něčemu naučit, se učí stále a všechno kolem je pro něj inspirací. Nejinak je tomu i s hudbou. Především každé hudební těleso má svého **dirigenta**. Je to člověk, který stojí v čele, dohlíží na správnost celého koncertu a vede muzikanty. Pohledy všech jsou upřeny k dirigentovi. Celý orchestr ho poslouchá a reaguje na jeho pokyny. Je to nádherné sledovat spolupráci mezi dirigentem a orchestrem. V našem životě také potřebujeme dirigenta. Někoho, kdo nás velmi dobře zná a je schopen nás vést, a dokonce je schopen nás dovést do cíle našich životů. Tím nejlepším dirigentem našich životů je **Ježíš Kristus**. V jeho slově můžeme číst mnohá povzbuzení. On je stále s námi. Matouš 28,20b: *A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.* Ježíši Kristu záleží na každém člověku. 1. list Petrův 5,7: *Všechnu svou starost vložte na něj, neboť mu na vás záleží.* Nemusíme mít panický strach o zachování existence zde na zemi, i přes různé negativní ukazatele a prognózy dnešní doby. Matouš 6,25-34: *Proto vám pravím: Nemějte starost o svůj život, co budete jíst, ani o tělo, co budete mít na sebe. Což není život víc než pokrm a tělo víc než oděv? Pohlédte na nebeské ptactvo: neseje, nežne, nesklízí do stodol, a přece je váš nebeský Otec živí. Což vy nejste o*

mnoho cennější? Kdo z vás může o jedinou píď prodloužit svůj život, bude-li se znepokojovat? A o oděv proč si děláte starosti? Podívejte se na polní lilie, jak rostou: nepracují, nepředou - a pravím vám, že ani Šalomoun v celé své nádheře nebyl tak oděn jako jedna z nich. Jestliže tedy Bůh tak obléká polní trávu, která tu dnes je a zítra bude hozena do pece, neobleče tím spíše vás, malověrní? Nemějte starost a neříkejte: co budeme jíst? Co budeme pít? Co si budeme oblékat? Po tom všem se shánějí pohané. Váš nebeský Otec přece ví, že to všechno potřebujete. Hleďte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno. Nedělejte si tedy starosti o zítřek; zítřek bude mít své starosti. Každý den má dost na svém trápení. **Kdo tedy vede náš život? Koho posloucháme?** Dnešním trendem je, že člověk vlastně nikoho nemusí poslouchat a může projevovat svou svobodnou vůli. Na nikoho se nemusí vázat. Nikomu není odpovědný za svůj život a žije si bez autorit. Je to však obrovský klam, který způsobuje nemalé trápení. Ale je zde stále pozvání Ježíše Krista pro každého. Matouš 11,28-30: *Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a uče se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším. Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží.* To druhé, co se můžeme naučit od hudebníků, je skutečnost, že hrají podle not. Každý má svou notovou partituru, každý ví, co má hrát a kdy to má hrát. Bylo by velice směšné, kdyby si každý v orchestru hrál, co by se mu hodilo. Taková skladba by nám rvala uši. V hudbě je určitý řád a musí se dodržovat určitá pravidla. Do našich životů nám Pán Bůh dal také „**noty**“, podle kterých se smíme orientovat a dostávat nejdůležitější informace o svém životě, o nás samých, o Ježíši Kristu a v neposlední řadě o budoucnosti právě v Božím království. Když se ale díváme kolem sebe, mu-

síme konstatovat, že mnozí lidé žijí, jako by žádné „**životní noty**“ – **Bible neexistovala**. Je to velká škoda, protože pak je v životě chaos, nejistota a beznaděj. Boží slovo nás na mnoha místech povzbuzuje. 2. list Petrův 1,20-21: *Toho si buďte především vědomi, že žádné proroctví v Písmu nevzniká z vlastního pochopení skutečnosti. Nikdy totiž nebylo vyřčeno proroctví z lidské vůle, nýbrž z popudu Ducha svatého mluvili lidé, poslaní od Boha.* Timoteus slyšel z úst apoštola Pavla tato slova: *Od dětství znáš svatá Písma, která ti mohou dát moudrost ke spasení, a to vírou v Krista Ježíše. Veškeré Písmo pochází z Božího Ducha a je dobré k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu.* (2. Timoteovi 3,15-17) Známy verš 105 ze Žalmu 119: *Světlem pro mé nohy je tvé slovo, osvětluje moji stezku.* Boží slovo je skutečným světlem v duchovní tmě, které je kolem nás opravdu hodně. Rok 2014 je rokem hudby. Uslyšíme letos mnoho hudebních vystoupení nebo koncertů. Budeme poslouchat, možná více než kdy jindy, písně nebo hudební skladby. Všimějme si dirigenta a dívejme se, že hudebníci mnohdy hrají podle not. Prožijme moc pěkné zážitky z hudby a koncertů, ale obyčejný život - to nejsou jen zážitky. Chceme prožívat svůj život jako skutečnost, že jsme zde na zemi a náš životní pohled směřujeme k jedinečnému dirigentovi – **Ježíši Kristu** a máme ty nejlepší životní „noty“ – **Bibli**. V listu Židům 12,2 je napsáno: **s pohledem upřeným na Ježíše, který vede naši víru od počátku až do cíle.** Ježíš Kristus nás nikdy nezradí, nepodvede a nevysmívá se nám. To je opravdový dirigent našeho života a Bible je pravdivé Boží slovo, kde není žádná faleš ani klam. **Prožijme svůj život pod vedením Krista a dojdeme do cíle, do Božího království.**

Jiří Kaleta

NAD BIBLÍ

Povolání Iz 6,1–9; J 3,1–21

„Svatý, svatý, svatý Hospodin zástupů, plná je všecka země jeho slávy...“ Iz 6,3

Neděle po svatodušních svátcích je slavností Nejsvětější Trojice. Křesťané slaví plnost a dokonalost Božího zjevení: K záchraně a spáse svého stvoření učinil všecko. Příštích čtyřiařacet nedělí mezidobí se soustředíme na bdělou poddanost Otci, Synu i Duchu, aby „Bůh byl všecko ve všech“ (1 K 15,28). Vždycky a kdykoli, neboť „den Páně a skonání věků přijde jako zloděj v noci“ (1 Te 5,2). Bůh korunuje své stvoření, náš život, dobrotivostí v potřebách časných i věčných. Vnímáme to doopravdy? Vidíme dobře, nebo to jen tak příležitostně jako věřící opakujeme pohlčení problémy pobytu tady a teď? Nejsme zaujati vidinou své prosperity tak, že duchovní člověk, kterého v nás Boží oslovení přivedlo k životu, zanedbán chřadne a živoří? Modlíme se „Bože, dej,“ ale je na nás procitnout a prohlédnout. Neuhýbat s pocitem nevole, nemhouřit oči do SVĚTLA, které přišlo v Ježíši Kristu na svět (J 3,19). Ještě nás budí do své skutečnosti, pravé a nehynoucí, třebaže zájmům těla skryté. Ještě osvětluje svou tvář nad námi i tehdy, když se zasníme a zdání se nám zamlouvá, jen jen se rozběhnout za svádivým preludem v okouzlení něčí pohádkou a fantazií v naději, která vyšumí. Ještě nám přijde... Ještě se ptáme, zda je v tom vidění Hospodin. Proto jsme zde. Ať se znovu dostane do našeho zorného pole Boží království a my nejen spatříme, ale dokážeme to povědět a dosvědčit. Chceme se stát prostředníky zázraku prohlédnutí jiných. Dochází nám, přátelé, že stojíme vlastně o to, z čeho proroka obešla hrůza? „Běda! Jistě zemřu. Jsem poskvrněných úst. Jeden z těch, kteří jsou na tom podobně...“, a Krále Hospodina zástupů jsem spatřil téměř očima...“ Dnes Nejsvětější Stvořitel z nás v Kristu snímá ten strach: „Nebojte se!“ Avšak naše nesvatost jistě patří k nejzávažnějším překážkám PRAVDY. Našeho duchovního člověka ohrožují slova nadarmo. Prázdnými slovy se umírá na bezpočet způsobů. Pozůstalí pak zůstáváme prázdní a vyhaslí v tělesné nechápavosti a únavě. Prorokovi vidění “Sedícího na trůnu“ a výstraha nebeských tvorů napomínajících se: „Svatý, svatý, svatý Hospodin zástupů...“,“ zůstaly převratným rozhojněním života ve svobodě Boží a vrcholným tématem navždy. Nevídané, jen jemu zjevené, co nemá obdoby, však musí pojmenovat, má-li svědčit. Musí řeči přivlastnit Božímu obecně člověčí zkušenost, něco ze sebe. Chápeme jeho zděšení? Strach Izajášův? Mezi spatřením věcí Božích a způsobostí k veřejné civilní výpovědi o nich leží všelijak smrtonosné a rozkladné poskvrna našich rtů, nepravost, hřích. Vlastní řeč bývá klec, bludištěm, v němž se nevěrohodně motáme a propadáme. Poskvrněné rty nemohou beztréstně vypovídat o Bohu, jakkoli si přivlastní Krista přidavným jménem „křesťanský“. Poskvrněné rty o něm vypovídají daremně, nepřiměřeně. Ježíš to naznačil Nikodémovi, který ho uznale oslovil: „Mistře, víme, že jsi od Boha přišel Mistr, protože divy, které ty činíš, člověk svede jedině, když Bůh je s ním.“ Vždyť jsi, Ježíši, jeden z nás, je slyšet mezi řádky. Na mysl mu nepřijde, s kým má tu čest. „Hodnotíš Boha tím, co je před očima? Odtud nenahlédneš, natož abys vešel do jeho království. Pochopit a vpravdě o tom promluvit lze jen zrozenému do nové duchovní existence, znovu narozenému z vody a Ducha. Jedině z Ducha se rodí Duch, Duch PRAVDY. Hlas možná zaslechněš, jako slýcháš šumění větru, ale Bohem nezasvěcený nevíš, co s tím. Odkud jde to Boží vanutí a kam míří... Říkáš, že jsem od Boha mistr, ale nevíš, co znamená přijít od Boha.“

Dotek řefavého uhlí z oltáře (nepochybně nic příjemného, stejně jako pravé pokání), spalující žár prorokovi osvitil, jak že se to, co vidí, týká právě jej. A nejen to. Duch mu vnuká a prostředkuje SLOVO poselství Boha krále. To ho osmělí. Pochopí HLAS Pána, Boží poptávku po dobrovolnosti: „Koho pošlu? Kdo ve vřavě agitátorů, mluvčích vzhůru se deroucích duchovních zlostí světa, právě nám půjde? Kdo půjde, přestože ohlas bude mizivý, o věhlasu nemluvě?!“ „Aj, já, pošli mne.“ Opakuj po něm proroci, apoštolové, kazatelé, svědkové. Zní to směle až osobivě. Za všechny apoštol rozhádaným Korintánům přiznává, že koná z vnitřního nezbytí, ano, z nouze svědomí: „Kážu-li evangelium, nemám se čím chlubit, plním povinnost. Ale běda by mi bylo, kdybych nekázal“ (1 K 9,16). Amen.

Modlitba:
Bože, náš Otče, ty jsi nás v Pánu Ježíši Kristu pro sebe stvořil. Obdarovávaš nás, Duchu svatý, životem časným i věčným. Jsme tvým dílem, oceňmi tvé pastvy. Díky, že k nám mluvíš, že nám zjevuješ své myšlení o nás, svůj záměr. Rozprostíráš ho před námi jako šťastnou možnost v každé naší chvíli. Děkuje, že jsme poznali a přijali. Že nás ve víře sdružuješ. Nejsme a nechceme být svévolně sami svoji, ale hledáme a ptáme se na tvoji vůli. Ty jsi zdrojem dobré vůle mezi námi, působcem pokoje i radosti. Světlem, když se o nás uchází duch tobě odporující, duch tohoto světa a naší zemitosti. Nárokuje si nás prostředím, které zformovalo naši člověčinu, naše vědomí. Přišli jsme se proto znovu zorientovat. Prosíme o osvěžení naděje a víry. Pomoz nám, prosíme, abychom se přes omezenost svých smyslů přiblížili tvé svatosti a slávě. Posvěť nás ve své PRAVDĚ. Tvé SLOVO je PRAVDA. Pro Ježíše Krista, který posvětil sebe samého za nás, abychom porozuměli a přijali, rádi se znovu rozhodujeme pro tvoji nabídku a možnost. Ty nás vidíš, Bože. Chceme ji upřednostnit ve svém životě.

Samuel Jan Hejzlar

svátek Nesvětější Trojice

Duchovní probuzení

Dokončení ze str. 2

se považovali za křesťany, ale byli spíše pokrytci. Ne-křesťané jsou přiváděni k víře (tak jako v 1 K 14,24n). Intenzita zkušeností může v některých lidech vypůsobit extrémy. Někteří lidé se podivně chovají a jiní zase prohlašují, že mají např. přímá zjevení od Boha. Proto je třeba velké moudrosti, zvláště ze strany vedení sborů a církvi, aby byla dobře rozpoznána a oceněna hodnota toho, co se děje a aby nový život mohl proudit do správného řečiště. Tam, kde je moudré vedení a kde jsou i další kladné faktory, hnutí může mít hluboké účinky na misii a aktivitu církve ve společnosti. Probuzení často vypůsobila velká misijní hnutí a také sociální změny ve společnosti. Protože intenzita zkušeností a nová pochopení pravdy jsou skutečně hluboké, objevuje se možnost různých rozdělení v církvi. Často se stává, že ti, kteří nejsou zasaženi probuzením, se začnou pohoršovat nad výstřelky a postaví se proti. Jestliže vedení církve oponuje probuzení,

často se různé skupiny odpojí, nebo jsou přímo vytlačeny. Může se i stát, že dvě nebo tři probuzené skupiny se liší v nepodstatných věcech, a přece to vede k rozdělení. Zachování jednoty bývá v duchovních probuzeních jednou z nejzávažnějších otázek. Ve svém výkladu 2. kapitoly Skutků apoštolských John Stott říká: „Letnice byly nazvány - a právem - první probuzením, jestliže použijeme toto slovo, abychom označili společně prožívaná a neobvyklá Boží navštívení. Celé společenství si živě uvědomuje Boží náhlou a zmocňující přítomnost. Nejen fyzické jevy (v. 2nn), ale také hluboké vědomí hříchu (v. 37), 3000 obrácení (v. 41) a na mnohé rozšířené vědomí hluboké bázně Boží (v. 43) se staly znameními duchovního probuzení.“ Pokusme se o shrnutí: Duchovní probuzení je zvláštním Božím působením mezi lidmi a z lidské stránky zvláštním prožíváním Boží blízkosti. Je to hnutí uvnitř křesťanské tradice, které se dotýká náboženské i emoci-

onální stránky jednotlivců a také jejich intelektuální aktivity. Probuzenecké a reformní proudy podtrhují, že živé křesťanství začíná jako odpověď lidské bytosti na evangelijní výzvu k pokání a duchovnímu novému narození prostřednictvím víry v Krista. Tato zkušenost se projevuje v osobním vztahu k Bohu i navenek. Člověk jasněji vidí svou nečistotu a svůj hřích a daleko více oceňuje vykupující Boží lásku a darované odpuštění prostřednictvím Ježíšova kříže. Americký katolický teolog Peter Hocken ve své knize „Strategie Ducha?“ obhajuje tezi, že obnovná hnutí velmi potřebují církev (tak jako více vody potřebuje koryto řeky) a zase církev velmi potřebují obnovná hnutí (bez nich padají do pastí formalismu, zákonictví a duchovní lhostejnosti). „Bože zástupů, obnov nás, ukaž jasnou tvář a budeme zachráněni“ (Ž 80,20). Příště se podíváme na vlastní teologii duchovního probuzení.

Pavel Černý

(1)

Babylónský zmatek

Od 15. do 18. května proběhla v Holešovicích výstava Svět knihy 2014.

Stojím v nepřehledné hale na začátku svého pochodu výstavou.

Byl jsem zvědavý, kdo přijede, s kým si stisknu ruku, koho obejmu a políbím. Těšil jsem se na své staré známé kamarády, které jsem celý život miloval.

S námahou jsem kličkoval mezi stovkami neznámých lidí, snad potenciálních kupců, zvědavců a netr-pělivě vyhlížel přítele:

Fjodora Michajloviče Dostojevského, s jehož Aljošou, Mítou a hrozi-vým Inkvizitorem jsem prožíval nejkrásnější a nejpodivuhodnější detektivní příběh,

Lva Nikolajeviče Tolstého bez hřívy, ale s dlouhými vousy vesnického statkáře, který mě provedl po neko-nečných ruských pláních a do mého pokoje při četbě *Vojny a míru* postavil zraněného a umírajícího vojáka, který prožil válečné útrapy, strach, bolest, hlad, nouzi a nakonec útek a smrt,

Axela Muntheho, jehož *Knihu o životě a smrti* jsem mnohokrát četl a radoval se z každé věty, kapitoly a příběhu z voňavé Itálie a kouzelného Capri, čekal jsem na

Antoona Cooleho, s jehož dokto-rem van Taekem jsem na bryčce dojížděl za jeho pacienty, za Císem, za „mammeke“, těžce nemocnou ženou, které nemoc přinesla řeka Mosa, a na

Trygve Gulbrandsena, v jehož *Věčně zpívajících lesích* jsem při sbírání hub narazil na starého Daga Björndala, laskavou Adelheid a uvědomil si, že ve strašnické modlitebně na své lavici nemám bronzový štítek se jménem; k mému překvapení vidím ještě vzácnou postavu

Ronalda Fangena, v jehož napínavém románu *Anděl světla*, v knize, která vyšla v roce 1948! v Topičově edici nákladem 4000 výtisků (vzpo-meňte na „A není div; nebo i sám satan proměňuje se v anjela světla“ 2 K 11, 14.) jsem si dovolil přes hlasité manželčiny protesty červeně psát a škrabat různé poznámky a námitky na adresu dvou hrdinů Carstena a Haraldá.

Proč těch Fangenů není víc? Rád bych si je dal znovu svázat do kůže a hladil je s láskou a úctou. Pořád jsem vyhlížel a těšil se na setkání s mimořádným velikanem světové literatury Thomasem Mannem, ale žel, nepřišel. Aspoň že mám doma jeho autobiografické spisy *O sobě* (Academia 2013) a jiné lahůdky – *Doktor Faustus*, *Josef a bratři jeho*, *Kouzelný vrch*, *Buddenbrookovi*, *Smrt v Benátkách* a další pohlazení po duši. Nepřišel, a je mi to nesmírně líto.

Nečekaně zahrmělo a ti moji přátelé na život a na smrt najednou zmizeli a ze všech stran mi podávají ruce zcela neznámých lidí, prý spisovatelé, romanopisci, básníci, vědci, žertěři, možná i šejdři - prostě psavci, jejichž kvalitu zaručují světoznámá vydavatelství a nakladatelské domy, tiskárny s mnohaletými zkušenostmi a zaručenou tradicí. Někdy se mi zdá, že už ale nejde o umění nýbrž o peníze a začíná platit také heslo: zisk za každou cenu.

Milý čtenáři, představ si, že jsem v loňském roce na výstavě koupil knihu, vlastně skvost s názvem *Ars Sacra*, křesťanské umění a architektura Západu od počátků do současnosti s mottem od Leonarda da

Vinci: „*Uměče, ty pokračuješ v tom, co Bůh začal. Proto se snaž rozmnožovat ne díla lidských rukou, ale věčné vytvo-ry rukou Božích.*“

A tak se ptám: Byly všechny ty nové knihy psány a vytištěny aspoň trochu s ohledem na Leonarda da Vinci? Nevím, ale snad aspoň ten náš Jan Amos Komenský se snažil a jeho *Labyrint srdce a ráj světa* něco ví o Stvořiteli nebe a země.

A teď kudy, kam a co? Nejdříve jsem se zastavil ve „francouzském knihkupectví“, prohlédl pár zajímavých knížek a prolistoval *LE GRAND LAROUSSE de L’Histoire de France*. Nádhera a smutek; to byly nezakrývané reakce vyjadřující radost a smutek nad nádherným knihařským dílem a jeho cenou.

V „Izraeli“ jsem si zopakoval hebrejskou abecedu a zjistil, že písmeno R (rés) se příliš neliší od písmena D (dátet). Bylo to pro mě po tolika letech překvapení. Člověk se má stále učit, protože opakování je matka moudrost a to přece známé od rodičů.

Za mémi zády se neočekávaně ozval italský pozdrav čao, a tak jsem nebyl překvapen, že mluvím s mužem, jehož věhlas je známý po celém světě, s Umbertem Eco a chtě nechť jsem si koupil *Dějiny krásy*, po kterých jsem dlouho toužil. To byl první útok na mou peněženku. Druhý byl o něco mírnější, a tak jsem nakonec dílo středověkého šlechtice Uh de Brno s pocitem nepatrného úspěchu z této finanční transakce dal do tašky a pokračoval v lovu. Chytat ryby je asi nuda na desátou, ale snad je to lacinější podnikání než kupování knih.

Vyšehradskou knihu *Antonio Vivaldi* od Michaela Talbota jsem přežil a s totálně odlehčenou peněženkou jsem se vydal do dalších uliček mezi lid a ke knížkám. Kdo miluje našeho barda z Kerska, mohl si koupit *Hlučnou samotu* nebo setkání s *Hrabalem*, kdo bydlí v osmém patře paneláku vystavěného v šedesátých letech, by neměl přehlédnout knihu s názvem *Československo nad propastí* (Igor Lukeš), kdo se chce prosadit v parlamentu a ve

vládě, nemůže si nekoupit 444 stran od M. Thatcherové, a kvalitní četbu nabízí ještě kniha *Jan Hus* od Františka Šmahela. Nad otázkou *Kde byl Bůh..?* přemýšlí C. Jelínek, se svým příběhem *Deník* nás už nepřekvapí Anna Franková a ani Albert Camus se svým *Cizincem*, o jižní Francii, plné vůní nám vypráví Peter Mayle v knížce *Provence od A do Z*, přemýšlivci se mohou potěšit s *Haideggerem v dialogu* (A. Novák) a milovníci historie se musejí připravit na výstup v himálajských velehorách na 3H *Od minulosti k dnešku* (J. Rychlík), *Encyklopedie středověku* (J. Le Goff) a *Bílá Hora* (O. Chalíne) dohromady 2178 km - pardon, stran.

Jinak se na výstavě Svět knihy vraždilo, zabíjelo, trestalo a mrtvolý se počítaly na 3 hroby (J. Masonová na 329 stranách otevírá děsivý příběh nešťastníka Jasona Gattyho a jeho mrtvol).

A závěrem babylónského zmatkování malé upozornění, co je k nečetní. Mnozí napsali to, co se číst nedá, ale někdo to musí přece jenom přelouskat.

Radost z x (Steven Strogatz) a *Teorie her* (Kin Binmore) a další.

Co se vůbec nedá číst a způsobuje závratě a průjmy, vyvolává kniha s názvem *Kvantový vesmír*, a jak nalákat k této dobrodružné četbě je vyjádřeno ještě podtitulkem Vše, co se může stát, se také stane... (strašně známí autoři se jmenují Brian Cox a Jeff Forshaw). *Milý čtenáři, chce to odvahu a vesmírnou chuť.*

Milovník knih, který má byt 3+1, si musí koupit knížku Jiřího Trávnicka s názvem *Překnužíkováno. Co čteme a kupujeme*. My, věrní čtenáři a nenapravitelní závisláci, jsme přesvědčeni, že knížek není nikdy dost. Jen na dvě věci musíme myslet: nestěhovat knihovnu do prvního patra a znát nosnost stropu. Profesor systematicky na ETF by měl uvažovat o hromadném nákupu básní Sharon Oldsové *Papežův penis a jiné básně*. Dobré pro výklad o osobním profilu Svatého Otce a katolické etiky. (Pokračování za rok...)

ZŠ

Inzerce

ANTIKVARIÁT "PŘEČTENÉ-KN-HY.CZ" - náboženské knihy můžete věnovat nebo prodat a podpořit tak myšlenku tiskového apoštolátu.

Josef Míček, mob.:732 261 067.

č. 2

Pozvánky

PODZIMNÍM ZÁJEZDEM DO IZRAELE od 28. října do 9. listopadu si prodloužíte léto. Touží se tam s vámi setkat ten, kterému je tato malá zemička pozemskou vlastí, navěky spjatou s jeho životem a spásným dílem.

Informace: Ludmila Hallerová, Ve Vilách 7, 140 00 PRAHA 4 – Michle

Telefon: 242 428 814; 774 572 671 e-mail: hallerova@volny.cz Přihlášky do 15. srpna 2014

* * *

SEMINÁŘ PASTORACE A PORADENSTVÍ SLUŽBOU NASLOUCHAJÍCÍ MODLITBY se uskuteční v Litoměřicích od 10. do 13. září.

Bližší informace: Ludmila Hallerová, Ve Vilách 7, 140 00 PRAHA 4 – Michle

Telefon: 242 428 814; 774 572 671 e-mail: hallerova@volny.cz

Novinka z Kalicha

PAUL TILlich: OTŘÁSÁNÍ ZÁKLADŮ Otřásání základů (The Shaking of the Foundations, 1948) je první ze tří Tillichových souborů kázání. Pronikavé meditace a úvahy nad známými či méně známými biblickými texty i po letech překvapují hlubokým porozuměním, existenciálním nábojem a praktickým uchopením křesťanského poselství. Velká část posluchačů Tillichových promluv na nedělních bohoslužbách pocházela z mimokřesťanských kruhů. Pro ně by kázání v tradičním biblickém pojetí nemělo smysl. Proto byl autor nucen sáhnout k jinému, civilnějšímu způsobu vyjádření. Sekulární společnost, již Tillich oslovuje, je de facto společností naší.

Bohoslužby

SENIORÁT POLIČSKÝ

Česko-bratrská církev evangelická

BOROVÁ u POLIČKY – Ne 9.30 h
Borová u Poličky č. 30, j. Miloš Lapáček, a f. Lukáš Pešout

HLINSKO – Ne 9 h
Straněnská 837, f. Miroslav Čejka, f. Naděje Čejková

JIMRAMOV – Ne 8.30 h
Nám. Jana Karafiáta 148, f. Ida Tenglerová

KROUNA – Ne 9 h
Krouna č. 155, f. David Sedláček, f. Marek Váňa

KRUCEMBURK – Ne 10 h
ul. Mikuláše Střely 178, f. Marek Vanča

POLIČKA – Ne 8.30 h
Nábř. svobody 561, f. Jiří Tengler

PROSEČ u SKUTČE – Ne 9 h
Proseč u Skutče č. 120, f. Lukáš Klíma

RANÁ u HLINSKA – Ne 10.30 h
Raná u Hlinska č. 80, f. Marta Sedláčková, a f. David Sedláček

TELECÍ – Ne 9 h (a c d e)
Telecí č. 129, f. Lukáš Pešout

První české vydání Otřásání základů uzavírá zevrubný doslov teologa Jana Štefana. Seznamuje čtenáře s Tillichovým životem, uvádí jej do díla a shrnuje dosavadní ohlas jeho myšlenek v českém a slovenském prostředí. Na obálce obraz Daniela Balabána Na troskách.
1. vydání, 2014, stran 204.
Prodejní cena 237 Kč.
Cena v e-shopu Kalicha 189 Kč.

EVANGELICKÝ TÝDENÍK - KOSTNICKÉ JISKRY
Vydává Kostnická jednota
Redakce a administrace v Praze 2,
Ječná 19, PSČ 120 00, tel.: 224 919 607,
e-mail: ET.KJ@worldonline.cz
www.evangelickytydenik.cz
Celoroční předplatné 481 Kč, jednotlivé číslo 13 Kč. Č.ú.: 228961190/0300
Redaktor: Bohumil Kejr
Uveřejněné příspěvky nemusí vždy vyjadřovat stanoviska vydavatelů. Nevyžádané materiály redakce nevrací, ani neuschovává.
Tiskne Grafotechna
Distribuci provádí:
* Pro jednotlivce: Česká pošta, s.p. bezplatná infolinka České pošty 800 300 302
adresa pro písemný styk:
Česká pošta oddělení periodického tisku Olšanská 9, 130 00 Praha 3
e-mail: postabo.prstc@cpost.cz
*Hromadné zásilky: A.L.L.Production s.r.o., Poděbradská 24, 190 00 Praha 9, tel.: 234092851
Registrační číslo MK ČR: E 365
ISSN 0139-505X

DALMÁCIE

OBLÍBENÝ CÍL REKREAČNÍCH CEST, MÍSTO S BOHATOU KŘESŤANSKOU TRADICÍ

Pobřeží Jadranu láká vnitrozemce, jakými jsou i Češi, svými plážemi i zajímavě členitým pobřežím s množstvím ostrovů a ostrůvků, příjemnou teplotou vzduchu i mořské vody, která se zde vyznačuje čistotou a průzračností. Dnešním návštěvníkům již zdaleka nedostačuje lenošivý pobyt u vody, vyražejí do okolí, užívají si výletů do přilehlých hor a ke kulturně-historicky zajímavým místům. Přitom si všímají i výstavnosti vesnic a měst, pozastavují se u význačných budov a seznamují se i s dějinami míst, která mohou obdivovat.

Po dlouhá desetiletí bylo a je pobřeží Jaderského moře cílem tisíců českých turistů, takže dokonce i České dráhy pro ně vypravují speciální vlaky. Pro ně, ale i pro ty, kteří se chtějí o této zemi a její křesťanské historii něco dozvědět, jsme ve spolupráci s autorem následujícího textu, jemuž za jeho příspěvek děkujeme, připravili toto spíše populárně heslovité prázdninové čtení s nadějí, že vás také zaujme a přivede třeba k touze se seznámit s naznačenými místy a událostmi podrobněji. Odpočinkové čtení!

red.

Proč jsem se na stará kolena rozhodl, že dám na papír, nebo spíše do počítače, svoje vzpomínky na naše cesty do Dalmácie? Uvědomil jsem si, že pokud to neudělám, zmizí naše vzpomínky a zkušenosti v nenávratnu, a to by snad byla škoda.

Někteří z vás se mohou zeptat: Kde je vlastně ta Dalmácie a na co se tu bude vzpomínat a co připomínat? Tak tedy: Dalmácií se nazývá k Jaderskému moři přilehlý pruh země, který se rozkládá zhruba od Zadaru na severu po Dubrovník na jihu.

O tuto část Chorvatska soupeřili Ilyrové, Řekové, Římané, Byzantinci, Benátčané, Habsburkové a Francouzi; nakonec zvítězili Slované – Chorvati a Černohorci.

Do této části Chorvatska tedy směřovaly po celých 47 let téměř všechny naše zahraniční cesty. Dalmácie se stala naší srdeční záležitostí.

První dvě cesty jsme uskutečnili vlakem. Bylo to pro nás období seznamování s tehdejší Jugoslávií. Další cesty jsme již podnikali vlastním autem. Znamenalo to pro nás možnost navštěvovat obtížněji přístupná místa, což jsme náležitě využívali.

Pak přišlo dlouhé období té nešťastné války, o které jsme sice všichni věděli, ale nikdo z nás netušil, proč k ní došlo. Když jsme se potom dozvěděli, že se v bývalé Jugoslávii naplno rohořela občanská válka, byli jsme z toho velice nešťastní. Nešlo nám do hlavy, že se tak pohostinní lidé mohou z ničeho nic začít mezi sebou vraždit. Až po letech a po přečtení celé řady knih jsme snad částečně pochopili. Toho se však nehodlám ve svém vyprávění ani dotýkat, natož to vysvětlovat.

V roce 1999 jsem se chystal k odchodu do důchodu, v Jugoslávii bylo v podstatě po válce, a tak jsme se rozhodli, že ten nádherný kraj ukážeme svým vnoučatům. Všechny cesty se nám s Boží pomocí podařily. Začali jsme se intenzivněji zajímat o historii Dalmácie a začali jsme dokonce uvažovat o uspořádání křesťanského zájezdu, který se později opravdu uskutečnil.

Soustředili jsme se zejména na Střední Dalmácii. Zlomovým momentem byla návštěva vykopávek antického města Salony nedaleko Splitu. Split jsme znali již od své první cesty. A při dalších cestách jsme jej poznávali víc a víc. Pronikali jsme postupně do jeho fantastické historie. Počátky města se datují od roku 614, kdy Avaři spolu se Slovany zničili Salonu. Důležitým momentem bylo předtím dokončení stavby Dioklecianova paláce v roce 305.

Dnes věřím, že si mne sám Pán vybral k tomuto úkolu. A kde bylo to místo, kde jsem jím byl poprvé osloven? Krácel jsem tenkrát sám po Jadranské magistrále mezi Makarskou a Podgorou a vnímal jsem naplno nesmírnou rozlehlost moře a velikost hor nade mnou. A náhle mi došlo, že toto všechno stvořil Bůh jako místo pro člověka. Psal se tenkrát rok 2003...

V průběhu dalšího roku jsme se stali členy sboru Církve bratrské v Trutnově a přijali křest. Když jsme později navštívili Církev adventistů, vytáhl jsem si tam z nabízených novoročních textů (jistě ne náhodou) ten, na jehož rubové straně byla zobrazena věž chrámu sv. Marka, kterou jsem znal z naší návštěvy ostrova Korčuly v Dalmácii.

Někdy od roku 1990 jsem měl od přítelkyně dvě vyřazené knihy Ludvíka Kuby: Čtení o Dalmácii – z jeho cest, které konal v letech 1890 až 1912, a Čtení o Bosně a Hercegovině – z cest v letech 1893 až 1896. Tyto knihy nám mnoho pomohly a s poněkud archaicky znějícími výňatky z jeho díla se ještě několikrát setkáte v mém textu.

CÍSAŘ DIOKLECIÁN, JEHO PALÁC A MĚSTO SPLIT

Vládl v době pozdního císařství od roku 284 do 305 n. l. Narodil se v prosté rodině v Saloně nedaleko dnešního Splitu r. 248 n.l. Roku 305 byla dokončena stavba jeho paláce Aspalathum, zde je zřejmý původ jména Split.

Podle svého vlastního ustanovení vládl 20 let a potom odešel na odpočinek do právě dokončeného paláce. Když se po roce ukázalo, že říše upadá, sám jeho nástupce ho požádal, aby se na čas znovu ujal vlády. Odpověděl mu: „Přijďte se podívat do Aspalathu a uvidíte zeleninu a ovoce, které jsem vlastníma rukama vypěstoval, a pochopíte, proč již nechci vládnout.“ Takto nehovoří muž, který by moc a slávu pokládal za nejvyšší smysl svého života.

Tento houževnatý Dalmatinec plebejského původu vyrůstal pod vlivem císaře Proba, jednoho z nejlepších vládařů té doby. Přímo nasákl jeho moudrostí, statečností a vlastenectvím. Autentické doklady potvrzují, že zpočátku vládl vůči všem náboženstvím a kultům velmi tolerantně. Poté však byl nucen proti křesťanům tvrdě zasáhnout, neboť nabytí dojmu, že křesťané se snaží získat stále větší vliv na řízení věcí státních a počínají svým učením rozkládat i kázeň v armádě. Dodnes je považován za posledního římského císaře, který pronásledoval křesťany. Jednoznačně však byl nejvýznamnějším vládcem posledního období těsně před rozpadem římské říše.

(Podle knihy Antonína Trýba „Císař chudých“)

Římský císař Dioklecian byl přesvědčen, že tak rozsáhlou říši nelze řídit centrálně. Zavedl tzv. tetrarchii – vládu čtyř. Tím se mu podařilo říši stabilizovat mocensky a hospodářsky.

Roku 304 vydal svůj „krvavý edikt“, na jehož základě bylo povražděno několik tisíc křesťanů. Za deset let poté bylo křesťanské náboženství prohlášeno Milánským ediktem, vydaným císařem Konstantinem, za rovnoprávné s tradičním římským náboženstvím.

Jakmile Dioklecian odstoupil, okamžitě se jeho pracně vybudovaný systém začal rozpadat. Jeho žena a dcera byly údajně křesťanky.

Byl kolem roku 314 n.l. pochován v mauzoleu uprostřed svého paláce. Jeho ostatky zde byly uloženy po několik lidských věků. Dnes však nevíme, kde se nalézají. Mauzoleum bylo později přeměněno na křesťanskou katedrálu sv. Duje, ke které byla v 15. století přistavěna renesanční zvonice, která je dnes dominantou centra Splitu.

Palác byl ve středověku obyvateli Splitu postupně rozebírán jako kvalitní stavební materiál. Stavěli z něho občanské domy. Ještě dnes žije uvnitř hradeb několik tisíc lidí. Palác je dnes postupně rekonstruován a byl prohlášen v roce 2005 za světovou kulturní památku UNESCO. Také dále zmiňovaná Salona je dnes památkou velkého významu a stojí za prohlídku. Ve Splitu také najdeme několik starých kostelíků z počátků křesťanství.

HISTORIE KŘESŤANSTVÍ V DALMÁCIÍ

Křesťanství poznala Dalmácie ještě dříve, než sem přišli Slované. Když potom bylo učení Kristovo přinášeno Slovanům ze dvou stran, ze západu i z východu, tedy ve vydání západořímském i cyrilometodějském, vedl se také zápas o církevní jazyk.

Hlaholice - je označení pro nové písmo vytvořené Cyrilem (Konstantinem) pro slovanskou misi, ke které byli Solunští bratři vysláni na Velkou Moravu. Písmo, kterému se začalo říkat hlaholice proto, že některé jejich rukopisy začínaly slovy „U ono vrijeme glagolja isus ...“ Písmo je velmi dekorativní, sestává z 38 písmen, která jsou převzata z řecké, arménské a hebrejské abecedy, což ovšem nic nemění na faktu, že jde o výsledek mimořádného tvůrčího intelektuálního počínu Konstantina filosofa. Po vyhnání žáků Konstantina a Metoděje z Velké Moravy a z Čech se zde těžko mohla pevně uchytit. Našla však útočiště u Ohridského jezera v Makedonii a pak v Dalmácii, kde ji převzali duchovní nově založené chorvatské církve se střediskem v Ninu.

Žáci Cyrila a Metoděje, kteří se dostali do Makedonie, u Ohridského jezera založili na popud bulharského cara Simeona několik klášterů. Vedení snahou co nejvíce přiblížit hlaholici jazyku Slovanů ji zdokonalili a nazvali cyrilice. Tu dodnes používají Srbové a Makedonci, a v dále pozměněné podobě Rusové i Ukrajinci, a to pod názvem azbuka.

V Dalmácii se hlaholice dobře uchytila u chorvatských duchovních. Bylo to dáno i silným vlivem byzantské kultury na pobřeží Jadranu. Několik římských papežů se raději rozhodlo tolerovat užívání hlaholice, než by riskovali ztrátu části věřících do náruče stále více se rozpínající moci Byzance. Předpokládali totiž, že hlaholice nevydrží souboj s progresiv-

Ivan Meštrovič - deset metrů vysoká socha Grigura Ninského stojí na severní straně Dioklecianova paláce

nější latinou. Život hlaholice však byl v Dalmácii překvapivě dlouhý.

V obci Baška na ostrově Krk byla nalezena kamenná darovací deska, psaná hlaholsky, pocházející z doby krále Tomislava (počátek 10. stol.).

Karel IV. se při své návštěvě u knížete Frankopana v Senji seznámil s knězi hlaholjaši, kteří užívali slovanskou liturgii a hlaholské písmo při bohoslužbách. To posílilo císařovu myšlenku založit v Praze slovanský klášter – Emauzy. Pozval tam později mnichy z dalmatského ostrova Pašman.

Koncem 15. století byly v Senji za pomoci nové tiskařské techniky tištěny první modlitební knihy v hlaholštině.

Zákaz užívání hlaholštiny vydaly až v roce 1818 rakouské úřady. Koncem 19. stol., kdy se vzedmula v Chorvatsku vlna národního obrození, se začalo mluvit o hlaholské renesanci.

Nejslavnějším obhájcem staroslověnské liturgie byl v X. století ninský biskup Grigur a jeho nejurputnější protivníkem byl biskup ve Splitu. Jejich zápas vlastně zůstal nerozhodnut, neboť staroslověnština se sice nesměla v dalmatských chrámech dále šířit, ale přesto nezanikla. V Zadaru se vyučovali bohoslovci v hlaholštině až do r. 1831, v Omiši pak ještě déle. Hlaholština byla používána ve všech diecézích Poljičské republiky. Zde je „glagoljašství“ nejživotnější.

Poljičská republika se rozkládá na svazích Mosoru, mezi Splitem a Omiší. Jejich kníže byl demokraticky volen zástupci jednotlivých obcí na dobu jednoho roku. Byl pak jejich vojvodou, nejvyšším knězem a soudcem. Volba se konala na posvátném Stolci. Nalézá se na hraně kaňonu řeky Cetiny nedaleko Omiše. *Mše sloužená na posvátném Stolci - mše sloužená nad mořem!*

Věřte si, nebo nevěřte, ale tady pronikne zbožnost každým. Bohoslužebné úkony byly: Mše, sloužená uvnitř malého kostelíku, procesí, konané kolem, a požehnání udělované do čtyř stran světa. Sloužila se hlaholská mše. Obřad katolický, jazyk slovanský, jehož písmo se nazývalo glagolské, ač je to ve skutečnosti „bukvica“, která se z hlaholice vyvinula. V Bosně se jí říká „bosančina“. Tamní bogomilové ji užívali a i zdejší lidé v ní psávali nápisy na svých domech.

Poljičané vynikali nad svoje okolí velikou pracovitostí, pořádaností a počestností. Souhlasí to s jejich bogomilským původem.

(podle Ludvíka Kuby)

BOGOMILSTVÍ

V Bulharsku vládne na počátku 10. století car Simeon I. Veliký (r. 893 - 927) a později Samuel. Bulharská říše je tehdy na svém vrcholu. Centry moci a církve jsou Prespa a Ohrid.

Ohrid je v té době též střediskem slovanské kultury. Některé biblické texty a legendy jsou zde opisovány písmem, které zde vytvořili žáci Cyrila a Metoděje a pojmenovali ho na počest Cyrila cyrilice.

Zhoršující se sociální a politické poměry však vyvolávaly napětí v nejchudších vrstvách. Odvěké sny lidstva o spravedlivějším světě našly odraz v náboženství. Prostý lid totiž posuzoval církev dle požadavků Písma. Z toho pak povstala bogomilská církev.

Jejím zakladatelem byl pop Bogoumil či Bogumil (Bohu milý), žil v 10. století; podle něho se jeho následovníci nazývají bogomilové (Boha milující) a nové náboženství bogomilství. Jeho

Salona, vykopávky - pohled směrem k pohorí Mosor

kořeny lze najít v paulikiánství, které se sem dostalo z Arménie nebo Sýrie. Mravní důraz sekty je zřetelný a pro nás asi i sympatický. Podstatné je však jejich chápání evangelia. Bogomilové uznávali dva principy bytí – Boha a ďábla. V ďáblovi nevidí bytost rovnocennou Bohu, ale padlého anděla. Mravní zásady čerpali z Nového zákona. Kristus podle nich nespasil svět svou obětí, ale svým učením. Odmítali znamení kříže, ctění Panny Marie, obrazy, chrámy, bohoslužebné obřady a kněžství. Hnutí mělo laický ráz a současnou církev označovalo jako zkaženou. Oni sami očišťují Kristovo učení k původní podobě. Hlásali askezi v jídle i manželství. Měli prostá shromáždění a spoléhali na vlastní schopnosti ke kázání. Hnutí protestovalo proti užívání násilí a hlásalo zákon lásky, rovnost a bratrství. Jednotlivé náboženské obce si volily starší (djady), kteří pak byli správci, učitel i soudci. Jejich obřady se skládaly z modlitby Otče náš, čtení a výkladu Nového zákona, čtení apokryfního Janova evangelia a vzájemné společné zpovědi. Bogomilství se později rozšířilo po celém Balkáně, zejména pak do Bosny a Dalmácie. Katolická církev potírala bogomilství jako sektu, a to mocí i literární polemikou. O učení a životě bogomilů se dnes dovídáme právě z těchto polemik. Významným literárním dokladem jsou slovansky psané „Besedy pres-bytera“ - kněze Kosmy, jimiž brojil proti bogomilům. Jejich vlastní literatura byla však záměrně ničena.

Nedlouho po smrti cara Samuela se mocná Bulharská říše rozpadá a v důsledku toho upadá i zdejší slovanská literatura.

Bogomilské učení vzniklo v XI. století. Ve všech balkánských zemích však bylo nesnesitelně pronásledováno. Pronásledování se dělo vždy na popud z Říma, a to vždy tehdy, šlo-li některému balkánskému vládci o jeho přízeň, protože bogomilství neuznávalo papeže. Utečenci se usadili v kopcích Mosoru. Bogomilství zde časem vymizelo a jenom hlaholština, jako slovanská bohoslužebná řeč, zde dodnes přetrvává.

(bogomilství podle Ludvíka Kuby)

MĚSTO SALONY

Již v prvním tisíciletí př. n. l. tu stálo opevněné sídlo ilyrského kmene Dalmatů. Sem později připluli Řekové a založili zde obchodní stanici a přístav.

O 40 let později ovládli město Římané a velmi záhy, již za Caesarova místodržitelství ve zdejší provincii Illyricum (později Dalmatia), získalo město status kolonie pod názvem Colonia Martia Iulia Salonea. Ještě větší význam získala kolonie za císaře Augusta, kdy se stala hlavním politickým a obchodním střediskem i sídlem místodržitele provincie. Počet obyvatel stoupl tehdy na úctyhodných 60 tisíc.

Již před Diokleciánem a rovněž za jeho vlády se v Salonách začalo šířit křesťanství, bez ohledu na pronásledování, které bylo nejsoustavnější a nejkrvavější právě za Diokleciána. Rozšíření křesťanství se mimo jiné spojuje i se vzrůstajícím počtem novousedlíků z Východu, odkud křesťanství pocházelo. Město právě v té době, tedy ve 4. stol., získávalo stále výrazněji svůj kosmopolitní charakter.

Novou epochu rozvoje přineslo Salonám zrovnoprávnění křesťanského učení s pohanstvím. Ve městě tehdy vyrostly četné křesťanské kultovní stavby, které vznikaly zejména ve východní části města a zcela proměnily jeho vzhled. Komplex bazilik byl hlavním střediskem starokřesťanských Salon. Byly to stavby většinou přestavěné nebo upravené ve 4. a 5. stol. v nádherné svatyně. První místo mezi nimi patřilo monumentální trojlodní biskupské bazilice. Ke komplexu patřilo i velké osmiboké baptisterium (křestní kaple) a biskupský palác.

Původní součástí komplexu byly i nejstarší ilegální křesťanské svatyně spjaté s působením prvního salonského biskupa, mučedníka sv. Domnia (Duje), postavy opředené mnoha legendami. Předpokládá se, že žil ve 2. století

DALŠÍ, NEŠŤASTNÁ HISTORIE SALON

Prosperitu a vývoj dobře opevněného města neohrozily v 5. stol. ani opakující se nájezdy barbarských národů, především Gótů. V 6. stol. se Salony staly součástí Byzance. Pro město bylo v r. 614 osudným napadení hordami Avarů a Slovanů, kteří je dobyli a zpustošili. Tehdy většina obyvatel uprchla buď do sousedního, nedobytného Diokleciánova paláce, do dobře opevněného Trogíru nebo na Středodalmátské ostrovy. I nadále však město zůstalo křesťanským střediskem. Zejména pak jeho část, zvaná Biskupija – tedy sídlo biskupa, které bylo

později přeneseno do Splitu. Diokleciánovo mauzoleum pak bylo změněno na katedrálu.

Město Salona se za dobu svého života dokázalo dotknout všech velkých vln, které tehdy … *člověčenstvem zmítaly, případně je i samo vzdouvalo. Dokázalo přispět k rozkvětu i pádu římské veleříše, dovedlo dodat světovým dějinám řadu velkých vladařů, křesťanských mučedníků i jejich pronásledovatelů. A veliký svůj osud krásně uzavřelo … zůstalo starověku i věrno. Až do hrobu. Středověku jen nastavilo svoji hruď, aby osud města dovršil, načež se od něho dalo zasypat hlínou, která je až do nedávna kryla. Tedy skoro půldruha tisíc let.*

(Ludvík Kuba: Čtení o Dalmácii)

Dnešní předměstí Splitu – Solin podle L.Kuby představuje vlastně náhrobek někdejší Salony… *dlouho neovšímaný. Jen znalci věděli, co tento značil: že za občanské války pomohla Salona Caesarovi zvítězit, že byla rodištěm slavného Diokleciána, kterému pomáhala dobývat Balkán a přenést tak těžiště říše na východ, že měla i čáku státi se sama Cařihradem, že se stala jediným útočištěm posledního římského císaře, že ho viděla zahynout rukou vraha a že ho jen o málo – o jedno století – přežila, zahlédnuvši zde pracně zažíhaná a současně násilně zhasínaná proá světla křesťanství.*

Salona tehdy stála na prahu své možné budoucnosti …státí se presto-licí jedné z příštích polovic říše … a vskutku se jí stala – na okamžik – na dobu pouhých pěti let. Doba to byla krátká, ale památná … rozhraní antiky a křesťanství.

(Ludvík Kuba: Čtení o Dalmácii)

Tím, kdo odkrýval vykopávky Salon, byl **Don Frano Bulič** – vzdělaný kněz a archeolog. Pracoval zde ve druhé polovině XIX. stol. Byl také jedním z prvních průvodců, který vodil turisty po Splitu na počátku XX. stol. Tehdy se s ním setkal Ludvík Kuba, český národopisec, malíř a cestovatel, který v letech 1890 – 1912 po Dalmácii cestoval a sbíral lidové písně.

DALMATSKÉ CHORVATSKO

- se střediskem v **Ninu (Neona)** se uvádí již počátkem 9. stole-tí. Jeho vládce Trpimír je kolem r. 850 titulován jako vojvoda Chorvatů. Usiloval o posílení křesťanství. Vznik domácí církve znamenal totiž posílení moci vládce a jeho zařazení mezi křesťanské panovníky. Ještě v období jeho vlády sem přicházejí z Moravy vyhnaní následníci Metodějovi a přinášejí s sebou písmo – hlaholici, která zde zapustí hluboké kořeny. Franský panovník Ludvík II. však označuje Chorvaty jako „své Slovany“ a ti se pak dostanou pod patronaci Východofranské říše. Mezi nejvýznamnější chorvatské panovníky patří Tomislav (910 – 930). Roku 924 se za podpory římského papeže prohlásil králem Chorvatů. Byzanc mu dokonce udělila titul prokonzula.

V Dalmácii vznikly tedy dvě formy křesťanství. Ta první, která vznikla ve městech obydlených Římany a byla přikloněna k Římu, užívala jako řeč latinu a jako písmo latinku. Ta druhá – starochorvatská, užívá staroslověňštinu a jako písmo hlaholici. Byla tedy veskrze slovanská.

K radikálnímu řešení se pak odhodlal v roce 925 papež Jan X. a ve svém listu králi Tomislavovi se podívoval nad tím, že se dalmatští duchovní stále přidržují „Metodějova učení a slouží mše barbarským slovanským písmem“ namísto latiny. Tehdy vstupuje do hry biskup Grigur Ninský. Ten rázně protestoval proti rozhodnutí sněmu, které r. 925 ukončilo samostatnost ninského biskupství a podřídilo je arcibiskupovi ve Splitu. Grigurovi zejména vadil zákaz používání staroslovanštiny, které jako jedině mohli prostí lidé rozumět. (Sochu Grigura Ninského vytvořil velký chorvatský umělec Ivan Meštrovič a stojí dnes ve Splitu, vně hradeb Diokleciánova paláce.) Biskupství v Ninu přežilo do roku 928, kdy bylo definitivně zrušeno a jeho území bylo předáno do správy biskupa v Zadaru. Celá nově přeorganizovaná chorvatská církev byla pak nadále podřízena Římu – nebyla tedy již chorvatskou a hlavně nesměla nadále užívat staroslověňštinu a hlaholské písmo.

STŘEDOVĚKÉ MĚSTO SOLIN – NÁSLEDNÍK SALON

Na východní straně Salon později začíná vznikat středověký Solin. Zde nalezl Frano Bulič koncem 19. stol. fragmenty kamenných desek, na jejichž základě zjistil, že zde byli korunováni a pochováváni chorvatští králové. (Fragment se jménem vévody Trpimíra a sarkofág královny Jeleny z roku + 976.) Podářilo se mu sestavit trosky nápisů a dešifrovat text, který historici považují za jeden z nejdůležitějších dokumentů v chorvatské středověké historii, protože obsahuje údaje, které odhalují genealogii chorvatských králů. Při práci na ostrově v Solinu Bulič objevil též základy kostela sv. Marie a sv. Štěpána, kde byli pohřbeni někteří členové vládnoucí chorvatské dynastie. Na přelomu 7. a 8. stol. je salonské biskupství obnoveno a naváže na tradice z římského období. Patří pod ně i slovanské obyvatelstvo, které se usazovalo poblíž římských měst. Slované přicházející do oblastí dnešního Chorvatska byli pohané. Jejich christianizace probíhala až mnohem později, a to v průběhu 9. až 10. století .

SLUNJ A JEJÍ PŘEDMĚSTÍ RASTOKE

Městečko Slunj a její předměstí Rastoke leží na silnici mezi Karlovacem a Plitvickými jezery, a to u mostu přes řeku Koranu.

Bouřlivá historie

Jméno Slunj se objevuje poprvé v písemných památkách v roce 1390 jako opevněné město. Později v důsledku porážky od Turků na Krbavském poli v r. 1527 si Chorvaté za krále volí Ferdinanda Habsburského. Počátkem 19. století je Slunj obležena napoleonským vojskem. Po roce 1918 se stává součástí Jugoslávie. V období 2. svět.války je součástí samostatného Chorvatska. Za poslední války ji v listopadu 1991 okupovali Srbové a chorvatskou armádou byla opět osvobozena až 6. srpna 1995.

RASTOKY – PŘEKRÁSNÁ HRA PŘÍRODY

Perla Slunje – Rastoky vznikly hrou přírody, která čiré vody řeky Sljunčice přelévá přes travertinové skály do Korany a vytváří tu mnoho vodopádů, peřejí, malých jezer a kaskád. Během tří set let tu vzniklo několik ostrůvků a mlynářská ves-nice s vodními mlýny a stoupami.

Ve Slunji je možno se vícekrát zastavit k příjemné procházce. Z centra Slunje se můžete vydat podél kostela a po prohlídce starého frankomanského města dojdete podél Napoleonova skladu opět do Rastok. V okolí jsou tři větší řeky: Slunjčica, Korana a Mrežnica. Jen pět kilometrů od Slunje před Plitvic-kými jezery je pramen Slunjčice. Autem lze dojet k Baračevově jeskyni, do Mrežnice či ke starému hradu Cetin.

ŘEKA CETINA

Vyověrá desíti prameny pod Dináru. Dlouho se chová slušně, až na konci Siňského Pole zjankovatí. U Zadvarje provede dvě oslňující salta, Malou a Velkou Gubavici, načež nabere dech a prorazí u Omiše mohut-ný horský pás, aby si našla cestu k moři.

NA HORSKÉM VRCHOLU HVARU

Useďám a rozhlížím se. Úžasná výška, úžasná hloubka a šře. A pro-storu neubývá, ať se dřívám kamkoliv. Stoupal jsem dvě hodiny, a nyní, když jsem se ocitl v bodě, ze kterého vše ostatní bylo hluboce pode mnou, modrý blankyt zdá se mi být ještě vyšší.

Modrý koberec moře, jehož leskle mihotavý hedváb rozestírá se kol dokola. Dalmatské souostroví se tu kupí pode mnou. Slunko koke-tovalo s modrým Jadranem a já byl ohromen majestátem toho všeho.

(Výpisky z knihy Ludvíka Kuby: Čtení o Dalmácii)

NEJVÝZNAČNĚJŠÍ KŘESŤANSKÉ PAMÁTKY, KTERÉ DNES NALEZNEME V DALMÁCI

IV. - V. stol. - sarkofág „Spasitel s jehňátkem“ ze Salon – dnes je uložen v Buličově archeologickém muzeu ve Splitu.

Splitská katedrála – vznikla přeměnou původního Diokleciána mauzolea na křesťanský chrám, k čemuž došlo v VIII. stol., kdy se křesťanství velice rozmohlo – stává se tak sídlem splitského arcibiskupa, který sem přesídlil ze Salon .

Kostel sv. Donáta v Zadaru z poč . IX. stol .v raně byzantském slohu – dnes je odsvěcen.

IX. stol. kostel sv. Spasitele při horním toku Cetiny u Vrliky, nedaleko od Knínu.

X. stol. - městečko Nin nedaleko Zadaru. Raně-kulturní stře-disko staro-chorvatské církve. Sídlo chorvatských knížat a bis-kupa, najdeme zde i nejmenší katedrálu na světě.

XI. stol. - vanová křtitelnice s čelným reliéfním vyobrazením chorvatského krále, kněze a poddaného. Nachází se nedaleko chrámu sv. Duje ve Splitu, což je bývalý Jupiterův chrám.

XI. stol. - kostelík sv. Petra na Priku u Omiše – starobylá památka v románském stylu.

XIII. stol. – vrata katedrály ve Splitu – dřevorezba mistra Buvina.

Chrám sv. Vavřince v Trogíru. Románská katedrála ze XIII.stol. - dokončená ve stylu gotiky. Nádherný portál mistra Radovana a renesanční kaple sv. Jana Trogírského. Celé staré město Trogír je dnes pod ochranou UNESCO. Je to ostrov – muzeum.

Chrám sv. Jakuba v Šibeniku 1432 – 1555. Nejkrásnější archi-tektonická památka ve stylu přechodu gotiky v renesanci na východním pobřeží Jadranu. Je dílem Juraje Dalmatince a Nikoly Florentince. Jedná se o stavbu vybudovanou výhrad-ně z kamene – z bračského mramoru. Dnes je pod ochranou UNESCO .

Za benátské nadvlády se Dalmácie integrovala do širšího středomořského společenství daleko více než kdykoliv dříve od římských dob. Zdejší města se otevřela obchodu a spolu s ním i renesanční kultuře a italské architektuře. Ačkoliv zde pod dohledem Benátčanů vznikaly desítky nádherných lodžií a pyšných kampanil (zvoníc), rozhodně by bylo chy-bou myslet si, že místní obyvatelé se změnili v poslušné vy-konavatele přání svých italských pánů. Dokonce ani bohatá vrstva obchodníků, kapitánů a loďářů neztratila své národní sebevědomí. Dalmatská městská elita patnáctého století se vnímala jako součást chorvatského etnika.

Odtud pak vzešlo národní obrození a jeho představitelé: Mar-ko Marulič ze Splitu, Petar Zoranič ze Zadaru, Petar Hektoro-vič z Hvaru, Ivan Gandulič z Dubrovníku a Kačič Miošič z Bristu.

Podle vlastních zážitků a dostupné literatury sestavil:

Ladislav Bulíček